

ВПЛИВ КРЕДИТНОЇ АКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ НА ЇХ ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ

© Н.Ю. Няньчук, 2009

Дослідження присвячено оцінці наслідків кредитної активності банківських установ в Україні. Розглянуто основні тенденції розвитку банківського кредитування та його вплив на фінансові результати діяльності банків.

Research is about consequences of credit activity of bank institutions in Ukraine. The basic tendencies of development of the bank lending and his influence on the financial results of activity of banks are considered.

Актуальність проблеми

Економічна історія багатьох країн свідчить, що значне зростання кредитування може призводити до підвищення ризиків економічної стабільності розвитку держави. Як правило, одним із основних індикаторів розгортання банківських криз є значне зростання співвідношення обсягів наданих позичок до показника валового внутрішнього продукту.[1, с. 787] З іншого боку, розвиток банківського кредитування впливає на економічне піднесення в країні.

В останні роки в Україні банківське кредитування розвивалося досить динамічно: загальна сума позичкової заборгованості підприємств та фізичних осіб збільшилася з 19,1 млрд. грн. у січні 2001 року до 741,8 млрд. грн. станом на початок 2009 року (зростання у 38,8 разів). У ході цього розвитку кредитні ресурси банків ставали більш доступними для різних економічних суб'єктів, завдяки їх здешевленню та спрощенню процедур отримання, банки застосовували лояльний підхід щодо оцінки кредитоспроможності позичальників та забезпечення за позичками, відбувалося зростання частки незабезпечених та довгострокових позичок. У результаті настання фінансової кризи наприкінці 2008 року виникла необхідність переоцінки ризиків кредитних портфелів банків України, що відповідно не могло не позначитися на фінансових результатах їх діяльності.

Аналіз наукових досліджень та публікацій

Теоретичне обґрунтування проблеми впливу кредиту на стабільність розвитку економіки наведено у працях таких відомих вчених класиків як Дж. Мілль, Дж. Мільс, А. Маршал, Р. Хоутрі, Ф. Хайек, Х. Мінські та інші. Так, Дж. Мілль у своїй праці «Начала політичної економії» розглядає торговельні кризи, за яких зростання цін було найбільшою мірою обумовлено зростанням обсягу кредитів, наданих комерційними банками, з подальшим зменшенням обсягів кредитування через вичерпання кредитних ресурсів і відповідне подорожчання кредиту.[2, с. 584]

На думку А. Маршала, «головна причина цього зла (криз) – недостатність довіри»[4], він підкреслював, що причини криз пов'язані з організацією виробництва і кредиту.

Головними факторами економічних коливань за Р. Хоутрі є відставання в русі наявних грошей від доходів населення та, відповідно, пов'язане з цим коливання банківських резервів і кредитів.[5] Згідно з позицією Ф. Хайека економічний бум пов'язаний з високими темпами утворення капіталу, головним чином через зростання частки банківських кредитів у його формуванні. У зв'язку з тим, що постійне зростання кредитів неможливе, оскільки це призводить до інфляції та обмежується реальними резервами банків, які, у свою чергу, обумовлені величиною частки збережень населення, кредитні ресурси вичерпуються і настає депресія.

Процеси розвитку кредитної діяльності в банківських установах розглядається багатьма вітчизняними вченими, серед яких слід виділили Д.Шияна, В. Базилевича, Т.Вахненко, А. Дробязко, Л. Кузнецову та ін. Т. Вахненко відмічає, що збільшення обсягів банківського кредитування, з одного боку, свідчить про розширення масштабів фінансового посередництва в економіці та наближення національної кредитної системи до рівня провідних країн світу. Однак, з іншого боку, згідно з

міжнародним досвідом, стрімке збільшення кредитних вкладень генерує серйозні ризики для стабільності банківського сектора (внаслідок погіршення якості активів) та ризики для макрофінансової стабільності (внаслідок появи або поглиблення макроекономічних дисбалансів). [6] Наприклад, на підставі результатів проведеного дослідження індексу ковзних очікувань кредитів банків в Україні за останні роки Д.Шиян спрогнозував настання спаду економічної активності в країні. [7, с. 27]

Мета дослідження

Метою дослідження є оцінити наслідки впливу кредитної активності банківських установ на фінансові результати їх діяльності в умовах сучасної кризи та розглянути перспективи розвитку банківського кредитування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Станом на початок 2009 року вимоги банків за кредитами наданими в економіку досягли 741,82 млрд. грн. або 78% ВВП (табл. 1). Це один з найбільших показників серед країн з перехідною економікою.

Таблиця 1

Динаміка основних показників, що характеризують агресивність кредитних політик банківських установ України за період з 01.01.2005 р. по 01.07.2009 р.*

Показники	Станом на:					
	01.01.2005	01.01.2006	01.01.2007	01.01.2008	01.01.2009	01.07.2009
Обсяги кредитних вкладень, млрд. грн.	87,52	142,28	245,52	430,05	741,82	735,09
Резерви під кредитні операції, млрд. грн.	6,02	7,85	11,50	17,30	42,45	76,59
Кредити/Активи, у %	65,14	66,52	72,17	71,75	80,10	85,01
Резерви/Кредити, у %	6,88	5,52	4,68	4,02	5,72	10,42

*складено за даними Національного банку України/<http://www.bank.gov.ua/>

З метою встановлення рівноважного показника рівня банківських кредитів відносно ВВП в країнах з перехідною економікою, експерти МВФ визначили залежність між сумою наданих в економіку кредитів та розміром доходів у середньому на одну людину, що розраховані за паритетом купівельної спроможності валют. За цією методикою було підраховано, що рівноважний показник банківських кредитів у країні з 6941 паритетним долларом ВВП на одну людину (фактичний показник України за 2007 рік) мав би складати 37% ВВП. Обсяги фактично наданих українськими банками кредитів — 60,2% ВВП — в 1,6 разів перевищують рівноважний показник. [6]

Кредитна активність банківських установ в Україні стала результатом зростання доходів економічних суб'єктів, фінансової стабілізації, підвищення довіри до банківської системи. Однак, як зазначають фахівці, зовнішні зобов'язання банків та їх агресивна кредитна політика на внутрішньому ринку створюють ризики для макроекономічної стабільності в країні та стійкості банківської системи, якщо зобов'язання банків мають короткостроковий характер, валюти активів та зобов'язань банків не співпадають, а залученні ресурси розміщуються переважно в секторах споживчого та іпотечного кредитування. Саме ці тенденції відповідали змісту кредитних політик банківських установ України. Довгострокові позички надавались переважно за рахунок короткострокових зобов'язань: так, значення коефіцієнта співвідношення кредитних вкладень до депозитів банківських установ, строк надання/розміщення яких становить більше року, дорівнював на кінець 2008 року 2,04 у національній валюті та 4,51 в іноземній. Зважаючи на те, що сучасна ситуація характеризується погіршенням якості кредитних портфель (табл. 1), відтоком депозитів, який пов'язано із зменшенням довіри до банківських установ, з одного боку, та загальної платоспроможності клієнтів банків, з іншого, станом на кінець липня 2009 року значення цього становило 3,42 у національній та 6,5 в іноземній валютах.

Реалізація кредитних ризиків, дія яких посилилася через вплив валютного ризику та ризику ліквідності призвела до значних збитків, отриманих банківською системою за підсумками першого півріччя 2009 року (рис. 1).

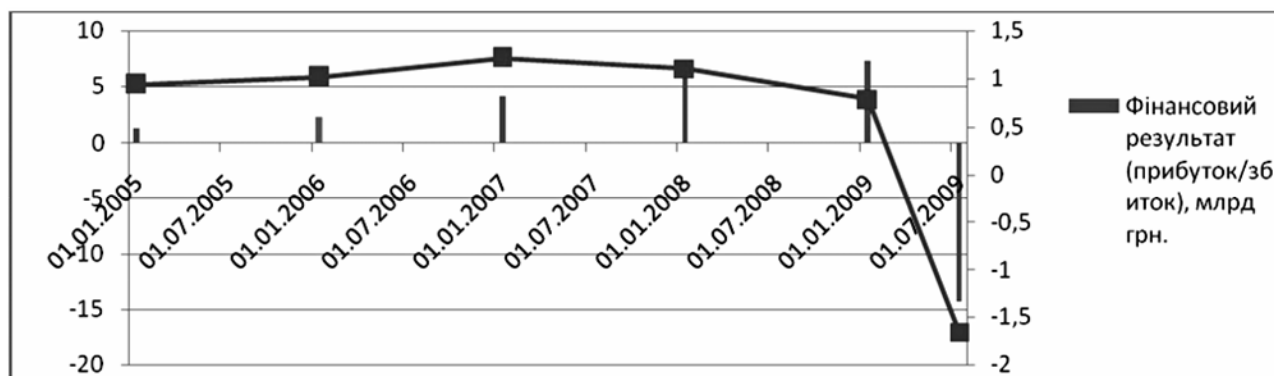

Рис. 1 Динаміка фінансових результатів діяльності банківських установ України за період з 01.01.2005 р. по 01.07.2009 р.

Однак проблема негативних фінансових результатів банківських установ України ускладнюється ще й через «неактивність» їх кредитної діяльності: так, якщо обсяги наданих позичок у 2005 році в 1,63 разів перевищували обсяги залучених депозитів, у 2006 році цей показник становив 1,35, у 2007 році – 1,42, то вже у 2008 році він знизився до 0,98, а за перше півріччя 2009 до 0,81. Дисбаланси у обсягах залучення та розміщення ресурсів свідчать про рефінансування зобов'язань банківських установ при наявності проблем із погашення наданих позичок. Наслідком такої політики може бути загострення проблем із ліквідністю та збільшення збитковості банківської діяльності через зростання процентних витрат.

Висновки

Отже, у ході проведеного дослідження можна дійти наступних висновків:

- кредитна активність банківських установ впливає як на фінансову стабільність банківської системи, так і макроекономічну стабільність в країні загалом, генеруючи певні види ризиків, реалізація яких призводить до настання фінансових криз;
- зважаючи на роль кредиту в економіці, та необхідність додержання основних принципів банківської діяльності необхідно поновити кредитування у межах залучених ресурсів, у цьому разі напрямки розміщення кредитних ресурсів мають бути пов'язані з кредитуванням, перш за все, реального сектору економіки та потреб внутрішнього ринку.

Список використаних джерел

1. *Енциклопедія фінансового ризик-менеджмента/под ред. А.А. Лобанова и А.В. Чугунова.* – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 878 с.
2. *Милль Дж. Основания политической экономии с некоторыми применениями к общественной философии.* – К.:Харьков, 1896, 866 с.
3. *Mills J. Credit cycles and the origin of commercial panics. Transaction of the Manchester statistical society, 1867.*
4. *Маршалл А. Принципы экономической науки.* – М.: Прогресс, 1993.
5. *Hawtrey R. Reading in business cycles teory/ - New York. 1944/*<http://cepa.newshool.edu/het/profiles/hawtrey.htm>.
6. *Вахненко Т. Кредитно-долговая экспансия и методы ее сдерживания//Зеркало недели №19 (698) 24-30 мая 2008// <http://www.zn.ua/2000/2040/62969/>.*
7. *Шиян Д. Банківське кредитування та економічна динаміка//Банківська справа – 2009. - №1, С.27-38.*